

GLAZBENA ŠKOLA U VARAŽDINU KAO NOSITELJICA KONTINUITETA GLAZBENOG ŽIVOTA GRADA U POSLJEDNJEM RAZDOBLJU SVOJEG DJELOVANJA (1936. - 2008.)

Posljednje razdoblje kontinuiranog djelovanja Glazbene škole u Varaždinu koincidira s najturbulentnijim vremenima političke i kulturne povijesti, koja su uzrokovala intenzivnu dinamiku uspostavljanja, gašenja i izmjenjivanja institucija u kulturi i umjetnosti. U tim je uvjetima Glazbena škola u Varaždinu sustavnim stremljenjem prema kvalitetnom obrazovnom i umjetničkom radu ne samo očuvala vlastiti kontinuitet, nego i osposobila niz stručnih, pedagoških i umjetničkih djelatnika koji su, iako izloženi stalnim mijenama kulturnih institucija, dali odlučujući doprinos očuvanju kontinuiteta glazbenog života grada.

1. UVOD

U povijesti glazbenog života Varaždina, osobito od 19. stoljeća, od kada potječe ponajviše izvora za sustavno proučavanje, jednu od najznačajnijih odrednica predstavlja kontinuitet glazbenih djelatnosti uz stalne mijene institucija, koje se javljaju kao nositeljice tih djelatnosti.

Početak djelovanja zasebnih glazbenih institucija, izvan okvira crkava, plemićkih dvorova i općeobrazovnih škola, u Varaždinu označava godina 1827., kada dolazi do osnutka Glazbenog društva, koje već 1. siječnja 1828. godine otvara Glazbenu školu.¹ Time je ujedno započelo plodno razdoblje građanske inicijative u kulturnim djelatnostima, koja će u 20. stoljeću proći kroz niz faza, od intenzifikacije preko devastacije do revitalizacije.

U kontekstu turbulentnih povijesnih okolnosti, Glazbena škola dijelila je sudbinu mnogih drugih kulturnih institucija Varaždina, koje su se osnivale,

---

¹ Krešimir Filić: "Glazbeni život Varaždina", Varaždin, 1972., str. 77.

djelovale, prolazile razdoblja društvenih i materijalnih kriza, uzajamno se potpomagale ili si konkurirale, bile ukidane i, revitalizirane ili ne, upotpunile svojom karikom lanac kulturnog života grada.

Od svojeg osnutka, Glazbena je škola u nekoliko navrata prekidala s radom i ponovno oživljavala. Okolnosti, pod kojima se to događalo, zanimljive su jer pružaju uvid u stavove i napore koji su omogućavali opstanak glazbene kulture u nenaklonjenim uvjetima. Nakon prvog prekida rada Škole (1835.-1837.), koji je uslijedio zbog financijskih problema, Glazbeno društvo odlučuje se na suradnju s glazbom građanske čete, čijem kapelniku Antunu Gaszneru povjerava podučavanje: "Na taj se način htjelo povezati sva glazbena nastojanja u malom gradu koji nije htio ostati bez glazbene škole, pristojna orkestra te javne glazbe – "bande" – građanske čete".² I drugom prekidu rada Škole (1845.-1866) glavnim su uzrokom bile također materijalne poteškoće, kojima je uslijedio i prestanak rada "Glazbenog društva" u uvjetima Bachova apsolutizma.³ Za ponovno oživljavanje Škole pobrinula se gradska općina, "...pa je u tu svrhu bio raspisan natječaj za namještenje stalnoga učitelja glazbe. Između ostalih natjecatelja za to mjesto bio je izabran Vaclav Prochaska koji je odmah došao u naš grad te su na njegov prijedlog namještena u novoj glazbenoj školi još 3 glazbenika za podučavanje učenika i uz uvjet da imadu kod nastupa građanske čete i drugih svečanosti sudjelovati".⁴ Treći prekid u radu Škole (1874.-1876.) bio je uvjetovan političkim prilikama "...jer se htjelo onemogućiti kapelnika Prohasku kao tobože nesposobnog muzičara, da bi se na njegovo mjesto moglo postaviti stranca njemačke narodnosti, kako je to željela njemački orijentirana građanska struja".⁵ Novinski oglas o ponovnom otvaranju Škole potpisuje Gradski glazbeni odbor.⁶ Istodobno, "...našao se ovdje s njemačkom kazališnom družbom g. 1876. i Ivan Ernest Christoph koji već godine 1877. postaje kapelnikom gradske glazbe i učiteljem u glazbenoj školi".⁷ Nakon tridesetak godina uspješnog djelovanja pod vodstvom Ivana Christophu te potom Vjekoslava Rosenberg-Ružića, kraći prekid rada slijedi od 1910.-1911. godine, kad Vjekoslav Rosenberg-Ružić odlazi u Zagreb na mjesto ravnatelja Glazbenog zavoda te dobiva nasljednika u osobi Franje Ko-

² K. Filić: op. cit., str. 165.

³ K. Filić: op. cit., str. 176.

⁴ K. Filić: op. cit., str. 385.

⁵ K. Filić: op. cit., str. 178.

⁶ K. Filić: op. cit., str. 179.

⁷ K. Filić: op. cit., str. 396.

ška, o kojem je zabilježeno ponešto negativnih povijesnih podataka, između ostalog: "...nije se pobrinuo za rad glazbene škole...". Ponovni prekid rada Škole slijedi 1915., "kada uslijed rata i vječne mobilizacije nema dovoljno muzičara, te glazbena škola prestaje bitisati".⁸ To je bio ujedno posljednji prekid, nakon kojeg slijedi kontinuirani rad od 1936. do danas.

U razdobljima prekida rada javne Glazbene škole, kontinuitet glazbenog školovanja u Varaždinu omogućavali su brojni privatni učitelji glazbe, a jednog od njih potrebno je iz više razloga posebno spomenuti. To je Antun Stöhr, čije djelovanje obuhvaća razdoblje duže od pola stoljeća, počevši 1867., dobivši značajni poticaj 1881., kada se njegovoj školi dodjeljuje koncesija Hrvatske zemaljske vlade, te završivši njegovom smrću 1923.⁹ Zanimljivo je da 1889. "Ante Stöhr obavještava općinstvo o preseljenju svoje učione za glasovir na Kapucinski trg broj 140 u novu kuću u prvome katu".¹⁰ Naime, koincidencijom ili ne, upravo je u toj kući 1937. smještena javna Glazbena škola, koja je proradila godinu dana ranije, a među najzaslužnijima za to ističe se ime pijanistice Anke Stöhr, kćeri Antuna Stöhra.

2. GLAZBENA ŠKOLA OD POČETKA KONTINUIRANOG RADA 1936.

Nakon dugih dvadesetak godina nepostojanja glazbene škole, inicijativa za njeno ponovno oživljavanje potekla je od jedne varaždinske snahe. To je bila pijanistica Marija Šanjek, školovana na konzervatoriju Hrvatskog zemaljskog glazbenog zavoda u Zagrebu u klasi Sidonije Geiger i Svetislava Stančića. Mariji Šanjek se u njenim nastojanjima pridružila i zagrebačka profesorica violine Renata Senečić Schönstein, a sama Marija Šanjek kaže slijedeće: "I tako smo 1936. godine u dogovoru s prof. K. Filićem, kojeg smo zamolile da bude ravnatelj, odlučile da osnujemo Glazbenu školu u Varaždinu kao radnu zajednicu. Na suradnju smo pozvale diplomirane nastavnice klavira Otiku Petrony-Kaderžavek, Anku Stöhr i Jelisavu Krajanski; pouku iz violine prihvatila je prof. Renata Schönstein, koja je na tri dana u tjednu putovala ovamo iz Zagreba, a ja sam preuzela obuku iz teorije i klavira. Bez ikakve subvencije i materijalne potpore s bilo koje strane, taj je početak bio vrlo težak. Najprije je trebalo riješiti dva najvažnija problema: prostorije i bar nabaviti jedan klavir.

⁸ K. Filić: op. cit., str.181.

⁹ K. Filić: op. cit., str. 405.-408.

¹⁰ K. Filić: op. cit., str. 408.

To se uspjelo svladati, iako u vrlo primitivnom obliku, ali je ipak ujesen 1936. god. počeo upis i onda redovita obuka”.¹¹

Kako je Filić u to vrijeme već imao reputaciju uspješnog inicijatora mnogih kulturnih djelatnosti i institucija, ne čudi da se Marija Šanjek obratila osobno njemu. Međutim, s obzirom da nikakva institucionalna potpora nije popratila njihova nastojanja, može se reći da je ponovno oživljavanje Glazbene škole bilo plodom privatnog poduzetništva, odnosno udruživanja nekolicine privatnih učiteljica glazbe, čija je kvalitetna suradnja uskoro urodila uspjehom: “Taj lijepi i složni rad imao je dobrih posljedica, te je škola stekla među građanstvom ugled i prijateljsku naklonost, a uspjesi đaka na internim i javnim produkcijama još su više pojačali simpatije za tu tako potrebnu glazbenu ustanovu”.¹² Te će produkcije tijekom Drugog svjetskog rata, nakon zamiranja svih drugih glazbenih institucija, ostati jedinim živućim segmentom javnoga glazbenog života grada.

Tek 1938. godine Škola dobiva prvu financijsku potporu od gradskih vlasti, uvelike zahvaljujući Filićevu položaju gradskog zastupnika, te koristi taj novac za uređenje triju prostorija u već spomenutoj kući na Kapucinskom trgu, dok je za nabavku novoga klavira bilo potrebno uzeti zajam, a u svrhu financijskog oporavka poslužila je dobit sa školske zabave, održane u velikoj koncertnoj dvorani kazališta.¹³

Bez sumnje, radilo se o malom i složnom kolektivu, koji je krasila kompetencija, kreativnost i entuzijizam. O tome neka posvjedoči i sljedeći podatak iz 1939.: “Već na početku godine predložila je nastavnica za violinu Renata Senečić-Schönstein da bi se u krilu škole otvorilo dječje muzičko zabavište za djecu ispod 8 godina starosti, a svrha bit će mu da djecu muzički pripravi za daljnji uzgoj i privuče ih da kasnije ozbiljno nastave učenjem glazbe. Taj je prijedlog prihvaćen, a nastavnica Senečić-Schönstein obvezala se besplatno voditi 2 puta tjedno ovo zabavište. Do 2. studenog upisalo se već 18 djece, pa je zabavište odmah i proradilo”.¹⁴

Za Drugog svjetskog rata Škola je bila jedinom glazbenom institucijom u gradu, koja je kontinuirano djelovala, štoviše, dobila je i financijsku potporu Ministarstva nastave te stekla pravo javnosti; početkom rata broj učenika se

---

¹¹ K. Filić: op. cit., str. 489.-490.

¹² K. Filić: op. cit., str. 186.

¹³ K. Filić: op. cit., str. 186.

¹⁴ K. Filić: op. cit., str. 187.

povećao, sredinom rata je stagnirao, da bi opao tek tijekom posljednje ratne godine.¹⁵

Poteškoće poslijeratnog razdoblja nisu zaobišle niti Glazbenu školu: "Podučavale su i to samo u klaviru tri nastavnice: Anka Stöhr koja vodi upravu i blagajnu, Otika Kaderžavek te Dora Kantz. Bilo je to prijelazno vrijeme koje je trebalo prebroditi, da se rad škole opet popuni i stabilizira. Baš toga radi moramo tim nastavnicama odati puno priznanje, jer su upravo one uspjele održati muzičku školu ne dajući okrnjiti njezin kontinuitet, što je bilo odlučno za daljnji opstanak ustanove".¹⁶

Zanimljivo je razmotriti kako su na Glazbenu školu djelovali razni elementi razdora i elementi kohezije, osobito potonji, sadržani u sinergiji nekoalicine ključnih osoba. "Kada se prišlo osnivanju Glazbene škole u Varaždinu god. 1936. bila je Jelisava Krajanski jedna od njenih osnivača i jedno kraće vrijeme odlična nastavnica. Poslije je opet sve do godine 1941. radila privatno, dok je nisu za vrijeme okupatora odveli u neki koncentracijski logor, gdje je zaglavila nepoznatog datuma godine 1942".¹⁷ "Burna godina 1940.-41. donijela je niz promjena u nastavničkom sastavu (...). Početkom 1941.-42. zahvalila se je na radu u školi zaslužna nastavnica Marija Šanjek, a 1. XI 1941. i upravitelj škole prof. K. Filić".¹⁸

O okolnostima, pod kojima su neke osobe odustale, a neke nastavile raditi u Školi, možemo danas samo posredno zaključivati temeljem poznavanja tadašnjih političkih i općih prilika. Moguće razloge, zbog kojih su ustrajale tijekom čitavog Drugog svjetskog rata i poraća Anka Stöhr i Otilija Petrony-Káderžavek, možemo pak pretpostaviti temeljem usporedbe nekih dostupnih nam podataka. Potonje dvije osobe imaju, naime, jedan zajednički biografski podatak. Anka Stöhr "...u rodnom je gradu (Varaždinu, op. a.) svršila osnovnu i višu djevojačku školu i to u ursulinskom samostanu u kojem je njezin otac djelovao kao učitelj glazbe."¹⁹ Otilija Petrony-Káderžavek "...je u rodnom gradu (Varaždinu, op. a.) polazila pučku i višu djevojačku školu...".²⁰ Viša djevojačka škola sestara uršulinki u Varaždinu bila je od iznimnog značaja ne samo za glazbeno obrazovanje, već i za cjelovito formiranje intelekta,

¹⁵ K. Filić: op. cit., str. 189.

¹⁶ K. Filić: op. cit., str. 193.

¹⁷ K. Filić: op. cit., str. 480.

¹⁸ Zoran Palčok: "Spomenica Muzičke škole Varaždin", Varaždin, 1978., str. 16.

¹⁹ K. Filić: op. cit., str. 478.

²⁰ K. Filić: op. cit., str. 492.

osobnosti i karaktera ženske mladeži. Uršulinske škole su "...bile priznate u javnosti zbog kvalitetnog odgoja i obrazovanja...", a "...u tom radu postojao je trajni rast, trajna želja da se hrvatskom narodu dade dobrih, duhovno i intelektualno izgrađenih žena, budućih odgojiteljica jednog naroda".²¹ U svjetlu takve odgojne usmjerenosti, pokazuje se logičnom ustrajnost i požrtvovnost u pedagoškoj djelatnosti Anke Stöhr i Otilije Petrony-Káderžavek.

3. GLAZBENA ŠKOLA NAKON DRUGOG SVJETSKOG RATA

U poslijeratnom razvoju Glazbene škole ponavlja se obrazac ustrajnosti pojedinaca u nepovoljnim okolnostima. Naime, skladatelj i dirigent Josip Vrhovski, s obzirom da je za drugog svjetskog rata po narudžbi skladao "Ustašku koračnicu", bio je prisiljen svoju uspješno započetu karijeru u Zagrebu zamijeniti radom u "provinciji", a Krešimir Filić pobrinuo se da ta "provincija" bude upravo Varaždin: "Boraveći tada (1945. godine, op. p.) u Zagrebu, znao sam kakvo je stanje u varažd. glazbenoj školi, pa sam se vrlo rado zauzeo pomoću prof. Ive Vrančića, da su u Varaždin bili poslani na službovanje: prof. Josip Vrhovski i prof. Josipa Šulek; prvi je bio dodijeljen na rad u muzičkoj školi, poučavajući teoretske predmete i zbornu pjevanje, a prof. Šulek za glazbenu nastavnicu na gimnaziji ali i da vrši obuku za violinu na glazb. školi za naprednije đake ukoliko se ovi prijave i upišu".²² Uz mnogostruke njegove zasluge, Krešimiru Filiću valja odati osobito priznanje jer je u teškom razdoblju isposlovao "kadrovsku injekciju" koja je bila odlučujuća za daljnju perspektivu Glazbene škole.

Iako je prve poratne školske godine gradska općina financijski potpomogla Školu, uskoro su uslijedili problemi, o kojima govore podaci sa sjednice nastavničkog zbora od 10. siječnja 1946. "na kojoj je prisustvovao i referent za kulturu i umjetnost Okružnog NO za Varaždin profesor Vladimir Deduš. On je izvijestio da su brisani svi krediti iz budžeta ONO za glazbenu školu, pa pita da li se škola može uzdržavati vlastitim sredstvima. Bude li škola u toj mogućnosti, ona će ostati bitisati i nadalje, inače bi se morala zatvoriti. Nastavnica Anka Stöhr izjavila je na to, da se škola može uzdržavati sama uz sadanji broj učenika, kao što je to bio slučaj u cijelom jednom desetljeću.

²¹ Sr. Mihaela Ankica Dumbović: "Obrazovno-odgojno djelovanje varaždinskih uršulinki", u zborniku "300 godina uršulinki u Varaždinu", Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zavod za znanstveni rad u Varaždinu, 2003.

²² K. Filić: op. cit., str. 193.

Predložila je nadalje da se podastre molba prosvjetnom odjelu ONO Varaždin, neka bi se prof. Vladimir Deduš imenovao ravnateljem varažd. glazbene škole što je nastavnički zbor jednoglasno prihvatio”.²³

To imenovanje bilo je na snazi nekoliko mjeseci, a nova školska godina započela je pod ravnateljstvom prof. Josipa Vrhovskog. Iste jeseni škola prima novčanu potporu Ministarstva prosvjete i Okružnog NO, a uslijedit će i nekoliko donacija muzikalija: “Gradski NO poklonio je glazbenoj školi klavir “Bechstein” kojim se ona koristila za svoje priredbe. (...) Veletrgovac Stjepan Leitner poklonio je školi 152 sveska umjetnički vrijednih skladbi za violinu i klavir te jedan čelo s gudalom i drvenom kutijom. Inventar instrumenata znatno se povećao darom gradskog NO; dobivši od njega 4 klavira, 2 harmonike i 1 violinu te još jednu violinu od I. osnovne škole, pa je bila ustanova dosta dobro opskrbljena glazbalima”.²⁴ Metode, kojima je NO došao u posjed glazbala, mogle bi biti zasebnom temom. Od kolike je utjehe nastradalim ili opljačkanim bivšim vlasnicima mogla biti činjenica, da su glazbala poslužila obrazovnoj svrsi, danas je nemoguće saznati. “S duvaćim instrumentima bila je škola slabo opskrbljena pa je u tom donekle pomogoše članovi kazališnog orkestra te tvornica “Varteks”.²⁵

Uskoro će školi biti dodijeljen i službeni status: “14. II 1946. objavljeno je na sjednici nastavničkog zbora da škola postaje Okružnom”, (...) a “Školu 1. I. 1948. definitivno preuzima Gradski narodni odbor, pa se ona od tada naziva “Gradska glazbena škola”. Krajem 1948. Ministarstvo prosvjete dostavlja školi novi nastavni program za Nižu i Srednju muzičku školu. Rad po oba programa početak će odmah, iako škola ima priznat samo rang niže muzičke škole”.²⁶

Razdoblje stabilnosti i intenzivnog razvoja Škole, koje je uslijedilo, obrađeno je u nekoliko publikacija historiografskog ili monografskog karaktera, te bi na tragu tih radova valjalo povijesno obraditi i posljednje razdoblje svršetka 20. i početka 21. stoljeća. Međutim, prvenstvena je svrha ovog rada razmotriti čimbenike, kojima škola ima zahvaliti svoj status jedine glazbene institucije Varaždina, koja je održala kontinuitet od prve polovice 20. stoljeća do danas. Tome je posvećen daljnji tijek ovog rada, temeljen kako na povijesnim podacima, tako i na osobnom iskustvu višegodišnjeg podučavanja na Školi.

²³ K. Filić: op. cit., str.194.

²⁴ K. Filić: op. cit., str.196.

²⁵ K. Filić: op. cit., str.198.

²⁶ Z. Palčok: op. cit., str. 17.

Djelatnicima Glazbene škole uspelo je, djelomično još za predratnih godina, a u potpunosti već tijekom prvog poslijeratnog desetljeća, postaviti gotovo sve preduvjete, organizacijske, materijalne i stručno-pedagoške, koji su omogućili Školi kontinuirani razvoj do stupnja na kojem se ona danas nalazi i kojim doprinosi suvremenom glazbenom životu. Ti su preduvjeti sadržani u nekoliko segmenata, od kojih svaki zaslužuje ovom prigodom kratki osvrt, iako bi neki od njih mogli biti i temom zasebnog rada:

3. 1. masovnost u najmlađem uzrastu polaznika
3. 2. zastupljenost teoretske i praktičke nastave
3. 3. zastupljenost klasičnih i folklornih glazbala
3. 4. kvalitetno njegovanje skupnog muziciranja
3. 5. briga za razvoj nadarenosti i izvrsnosti učenika
3. 6. briga za kvalitetu, obnavljanje i usavršavanje nastavnog osoblja
3. 7. obogaćivanje djelatnosti Škole inovativnim sadržajima
3. 8. unapređenje materijalnih i prostornih uvjeta te školske opreme
3. 9. suradnja s drugim školama, amaterskim udrugama i profesionalnim glazbenicima
3. 10. sudjelovanje u javnom glazbenom životu zajednice

3. 1.

Začetke rada na omasovljenju početničkog uzrasta nalazimo još 1939. godine u okviru dječjeg muzičkog zabavišta pod vodstvom Renate Senečić-Schönstein, o čemu je bilo riječi u prethodnom poglavlju. Naredna inicijativa potekla je od prof. Josipa Vrhovskog 1947. godine: "...prema njegovoj akciji podvrgnuti se treba muzikalnom ispitu 600 djece "Varteksovih" namještenika. U slučaju da zataji organizacija tvornice, prišlo bi se muzikalnom ispitivanju đaka osnovnih škola te mladih učenika u privedi koji bi posljednji došli u obzir za orkestralne instrumente koji su se predviđali u novomu gradskom budžetu".²⁷ Rezultat toga bilo je povećanje broja učenika sa 93 na 261, dakle na skoro 300%. Iako Škola i danas sustavno radi na omasovljenju u okviru Predškolskog zbora, početničkog solfeggia te suradnje s dječjim vrtićima, osnovnim školama i amaterskim društvima, tako nagli i drastičan priliv, kakav je postigao Vrhovski, jedinstven je u povijesti, i to vjerojatno ne samo varaždinske, glazbene škole.

---

²⁷ K. Filić: op. cit., str.196.

Tijekom posljednjih desetljeća, a na poticaj pojedinih roditelja, koji su i sami glazbenici, iznimno se provodi i nastava instrumenata za predškolsku djecu, koja je dala vrlo uspješne rezultate. Na izvođenje takve nastave odvažili su se nast. Ivana Hercezi na klaviru, prof. Darij Milković na violončelu te, u posljednje vrijeme, prof. Lea Šantek na klaviru.

Interes učenika za Glazbenu školu u postupnom je porastu te Školu trenutno pohađa 645 učenika iz grada Varaždina, Varaždinske županije te nekoliko županija sjeverne Hrvatske.

3. 2.

Već od početnih godina rada novoosnovane škole bila je, uz nastavu instrumenata i pjevanja, zastupljena nastava teorije glazbe i solfeggia. Korak dalje učinio je opet prof. Josip Vrhovski, koji je već na početku svojeg rada na Školi postao svjestan potrebe osnivanja srednje glazbene škole. Stoga je za zainteresirane učenike završnih dvaju razreda osnovne glazbene škole uveo nastavu harmonije i dirigiranja, a uz to je uveo i dvogodišnji program pripremnog stupnja srednje glazbene škole, koji se na Školi do danas kontinuirano provodi. 1952. godine uslijedilo je službeno osnivanje srednje glazbene škole, u okviru koje je dugi niz godina bio zastupljen i Nastavničko-teoretski odjel. S obzirom na nekadašnju praksu, koja je omogućavala zapošljavanje u nastavi glazbe i sa srednjom stručnom spremom, taj je smjer obrazovao polaznike za samostalno izvođenje nastave. Školskom reformom iz 1974., kojom se uvodi zahtjev za visokom stručnom spremom nastavnika, naziv se mijenja u Teoretski odjel. Današnji naziv glasi Odjel za teoriju glazbe, a osnovna mu je svrha pripremanje učenika za nastavak školovanja na studijima glazbene teorije, kompozicije, dirigiranja ili pedagoške struke.

3. 3.

Uvođenje harmonike i tamburice u nastavni plan i program glazbene škole predstavljalo je prvi inovativni potez Glazbene škole u Varaždinu, kojim su potaknute promjene i na ostalim glazbenim školama u Hrvatskoj.

Od 1946. godine kontinuirano se provodi nastava harmonike, a osniva se i Harmonikaški orkestar, koji 1962. godine pod vodstvom nastavnika Vinka Horvata dosiže broj od 40 članova. Svojim radom u nastavi harmonike te vođenju harmonikaških ansambala osobito se istakla nastavnica Štefanija Tkalčec-Cikač, koja je 1970. godine inicirala uvođenje harmonike kao glav-

nog predmeta u srednju glazbenu školu. Prvi maturant harmonike, Slavko Magdić, zbog nepostojanja visokoškolskog studija harmonike u domovini, odlazi na studij na Institut Gnjesinih u Moskvi te se vraća na Školu kao prvi akademski obrazovani profesor harmonike u Hrvatskoj. Danas on djeluje na Glazbenoj školi u Mariboru te na Odjelu za glazbu Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli, a iz njegove je klase do sada proizašao niz istaknutih glazbenika i glazbenih pedagoga Hrvatske i Slovenije. Istaknuo se i kao dirigent školskog Harmonikaškog orkestra, koji je kasnije preuzela prof. Valentina Bašnec, a danas ga vodi prof. Saša Bastalec.

Nastava tamburice kao obveznog predmeta za učenike Nastavničko-teoretskog odjela uvodi se 1960. godine. 1965. godine Škola ima "...tri tamburaška orkestra: početni, napredniji i reprezentativni koji se iz propagandno-pedagoških razloga često i ujedinjuje, osobito posljednja dva, pa tako stvaraju tamburaški orkestar od circa 50 učenika".²⁸ Za razvoj tamburaškog orkestra najzaslužniji je njegov dugogodišnji dirigent Milan Jadrošić. Nakon njega orkestar su vodili nast. Marko Vidaček, prof. Miroslav Borščak te prof. Josip Levatić, koji ga vodi i danas.

3. 4.

Nekoliko desetljeća kontinuiteta u izvrsnosti Glazbena škola u Varaždinu je postigla na području zbornog pjevanja. Iako se prije Drugog svjetskog rata zborna pjevanje izrijeком ne spominje, ono je prikazano na fotografiji dječje zabave Glazbene škole, održane 3. ožujka 1940. godine u Velikoj koncertnoj dvorani kazališta. Zborna pjevanje kao nastavni predmet počinje predavati prof. Josip Vrhovski, koji 1945. godine osniva Dječji zbor. Odlaskom prof. Vrhovskog, 1951. godine, ravnanje Dječjim zborom preuzima prof. Marijan Zuber, o čijem dugogodišnjem radu piše Stella Čolaković: "Ipak je najveće dostignuće grada Varaždina i njegove muzičke škole Dječji zbor od 150 učenika kojim umjetnički rukovodi prof. Marijan Zuber, sadašnji direktor ove ustanove. Taj je zbor danas sigurno jedan od najpoznatijih i najkvalitetnijih školskih zborova u našoj državi, obišao je mnoge podije Evrope, a što je – možda – najglavnije, on je bazen iz kojega se otkrivaju kako pjevački, tako i muzički talenti".²⁹ 1974. godine, odlaskom prof. Zuberu u mirovinu i promjenom

²⁸ K. Filić: op. cit., str. 246.

²⁹ Stella Čolaković: "Muzički centri – muzička pokrajina", u časopisu "Muzika i škola", br. III, 1966.

nastavnog plana i programa glazbenih škola, Dječji zbor prestaje postojati. Tradiciju izvrsnosti nastavlja Djevojački zbor učenica Srednje glazbene škole, koji osniva i vodi do svojeg umirovljenja prof. Vladimir Ščedrov, a od 1997. do danas prof. Dada Ruža. 1994. godine ponovno se osniva Dječji zbor koji, nakon nekoliko godina pod vodstvom prof. Ivana Mežnarića, danas djeluje pod vodstvom prof. Dade Ruža. Početak rada Mješovitog zbora vezan je uz osnivanje srednje glazbene škole. Nakon prof. Zuberera i prof. Ščedrova danas ga vodi prof. Dada Ruža, koja također nastoji i na razvoju komornog Muškog zbora kao zasebnog ansambla.

Na području glazbeno-scenske djelatnosti, Škola se istaknula još 1955. samostalnom scenskom izvedbom muzičke komedije "Velika coparija" Ive Lhotke Kalinskog na sceni Narodnog kazališta "August Cesarec": "...zborove je uvježbao prof. Marijan Zuber, a dirigirala je prof. Josipa Šulek. (...) Orkestar, zbor, solisti, glumci i balet bili su učenici Muzičke škole".³⁰ U povijesti Škole to je bio presedan, koji se u takvom obliku nije više ponovio, iako su pojedini učenici i ansambli Škole sudjelovali u pojedinim glazbeno-scenskim projektima, vezanim uz Varaždinske barokne večeri ili Međunarodnu školu barokne glazbe i plesa "Aestas Musica", koja se u Varaždinu održava svakog kolovoza od 1999. do danas i redovito završava glazbeno-scenskim projektom.

Novi poticaj razvoju raznih oblika skupnog muziciranja dao je prof. Zuber 1957. "U toku tekuće godine u školi je radio čitav niz ansambala. Bili su to: dječji zbor početnika, veliki dječji zbor, ansambl solo-pjevača, 3 tamburaška i 3 harmonikaška orkestra, gudački orkestar, mali simfonijski školski orkestar i duhački orkestar. Osim toga formirano je nekoliko narodnih sastava, usmjerenih na folklorne muzičke vrijednosti, a posebno slovenski sastav, te napokon jazz-sastav i dixieland-sastav".³¹

Gudački orkestar vodila je od pedesetih godina 20. stoljeća prof. Josipa Šulek, potom prof. Tibor Dukes i prof. Vladimir Ščedrov, koji je također vodio i simfonijski i puhački orkestar. Gudački orkestar nakon umirovljenja prof. Ščedrova preuzeo je prof. Dragutin Matišić, a danas ga vodi prof. Benjamin Šambar. Puhački orkestar posljednjih je godina pod vodstvom prof. Darka Navoja prerastao u reprezentativni ansambl i jedan od najistaknutijih školskih orkestara u Hrvatskoj.

³⁰ Z. Palčok: op. cit., str. 26.

³¹ Z. Palčok: op. cit., str. 37.

Osim zbornog i orkestralnog muziciranja, na svim se instrumentalnim odjelima Škole stalno njeguje i komorna glazba, u kojoj su do sada osobito visoke domete ostvarili ansambli limenih puhača pod vodstvom prof. Stjepana Ruklića te, u posljednje vrijeme, ansambli harmonika pod vodstvom prof. Saše Bastaleca.

3. 5.

Prepoznavanje i poticanje nadarenih učenika od ključne je važnosti u umjetničkom obrazovanju. U tom radu, uz masovnost u bazi obrazovne vertikale, o kojoj je već bilo riječi, osobita uloga pripada raznolikosti metoda za otkrivanje i razvoj nadarenosti te stručnoj kompetenciji nastavnika.

Nakon predškolskog stupnja, prvu prigodu za prepoznavanje nadarenosti predstavlja prijemna audicija za upis u osnovnu glazbenu školu ili u pripremljene razrede srednje glazbene škole, a odluka učenika za pristup prijemnoj audiciji u mnogim je slučajevima rezultat prethodnog rada glazbenih pedagoga, kako u samoj Školi, tako i u suradnji s kolegama iz dječjih vrtića, osnovnih škola i amaterskih društava te, u novije vrijeme, i s privatnim učiteljima glazbe.

Učenicima, koji nisu imali prigodu od malena razvijati svoju nadarenost, namijenjena su dva razreda pripremljenog stupnja srednje škole. Na tom se stupnju putem intenziviranog nastavnog programa omogućuje starijim početnicima da uhvate korak s polaznicima osnovne glazbene škole. S druge strane, s obzirom da je osnovna glazbena škola u Hrvatskoj šestogodišnja, pripremljeni stupanj ponekim učenicima, koji su osnovnu glazbenu školu završili prije svršetka općeobrazovne osnovne škole, omogućuje poveznicu između osnovne i srednje škole. Napokon, taj stupanj pruža starijim učenicima osnovne glazbene škole mogućnost proširenja znanja ili promjene smjera. Ovu mogućnost osobito koriste učenici, zainteresirani za učenje solo-pjevanja, koje osnovna glazbena škola u Hrvatskoj za sada ne omogućuje, iako pruža široke mogućnosti za rano otkrivanje vokalne nadarenosti učenika, posebice u okviru dječjih zborova.

U srednjoj glazbenoj školi postoji za nadarene i zainteresirane učenike mogućnost pohađanja dvaju, a u iznimnim slučajevima čak i triju smjerova, što unapređuje širinu glazbenog obrazovanja učenika te otvara veće mogućnosti za upoznavanje i usmjeravanje njihove nadarenosti.

Rad na razvoju nadarenosti i izvrsnosti vrlo je zahtjevan i izazovan kako za pedagoga, tako i za školu te za čitav obrazovni sustav. Mogućnosti, koje u

tom smislu pruža Glazbena škola u Varaždinu, višestruke su te obuhvaćaju mogućnost povećanja satnice glavnog predmeta za nadarene učenike, ubrzano napredovanje polaganjem ispita dvaju razreda u jednoj školskoj godini, prelazak iz privatne poduke u status redovitog učenika polaganjem ispita te poticanje učenika na sudjelovanje na natjecanjima. Prema svojim mogućnostima Škola povremeno organizira i nastupe nadarenih učenika uz profesionalne glazbenike i ansamble, o čemu će više biti riječi u nastavku.

Učenici i ansambli Glazbene škole u Varaždinu s uspjehom sudjeluju na natjecanjima županijskog, međuzupanijskog, državnog i međunarodnog ranga. U solističkim disciplinama kontinuitet izvrsnosti prisutan je kod učenika solo-pjevanja, osobito kod profesorica Ankice Opolski (predavala od 1951.-1974.) i Darije Hreljanović (predaje od 1985. do danas) te u disciplinama puhačkih instrumenata, a u disciplinama ansambala u Djevojačkom zboru, Puhačkom orkestru te puhačkim i harmonikaškim komornim ansamblima.

Vrlo plodonosan način razvoja nadarenosti i izvrsnosti predstavlja poticanje učenika na sudjelovanje na glazbenim seminarima. U tom smislu Škola prati suvremena kretanja na području glazbene pedagogije u Hrvatskoj i u inozemstvu te podupire odlazak nadarenih učenika na seminare u druge sredine ili omogućuje gostovanje eminentnih glazbenih pedagoga u vlastitoj sredini, bilo u samostalnoj organizaciji, bilo u suorganizaciji s drugim institucijama. Tako je do sada ostvarena plodna suradnja s Agencijom za odgoj i obrazovanje te s domaćim i inozemnim visokoškolskim ustanovama i stručnim udrugama.

3. 6.

Počeci sustavne brige za osposobljavanje i obnavljanje nastavnog osoblja sežu još u pedesete i šezdesete godine 20. stoljeća, kada je Škola u okviru Nastavničko-teoretskog odjela pripremala učenike da se po svršetku školovanja samostalno uključe u odgojno-obrazovni proces. U tom razdoblju, na svršetku svake školske godine, dolazio je na Školu državni izaslanik, odabran iz redova istaknutih glazbenika ili glazbenih pedagoga, koji bi prisustvovao ispitima, zapisnički konstatirao rezultate rada te davao savjetodavne smjernice za daljnji rad. Godine 1956. izaslanikom je bio prof. Zlatko Grgošević, koji je preporučio da se "osobita pažnja treba posvetiti učenicima koji će ubuduće biti nastavnici".³² Te preporuka, izrečena još prije pola stoljeća, ozbiljno je shvaćena te se njezin odjek osjeća do danas.

³² Z. Palčok: op. cit., str. 32.

Znajući da mogućnosti tadašnjeg obrazovnog sustava ipak zaostaju za potrebama za kvalitetnim nastavnim kadrom, u Varaždinu se 1964. godine na međurepubličkom savjetovanju "Muzička kultura u našem društvu" sastala skupina istaknutih "...muzičkih stručnjaka i društvenih radnika Hrvatske i Slovenije kao i podosta gostiju i promatrača iz drugih republika.", a savjetovanju se raspravljalo "...o nedostajanju pravilnog muzičkog odgoja od najranijih dana...", naglašeno je da "Nastava muzičkog odgoja u nižim razredima osnovnih škola nije dobra, a pjevanje i muziciranje se ne nastavlja u srednjoj školi, a danas gotovo i nema pjevačkih zborova i ozbiljnijih glazbenih sastava.", da "...tu ne pomažu ni najbolji nastavni planovi i programi koje nema tko provesti u život, već to mogu provesti samo sposobni ljudi uz pomoć cijele zajednice. Ne nose, naime, planovi i programi reformu, nego ljudi koji su za tu reformu odgojeni".³³

Javno izgovorena riječ u ovom je slučaju potaknula promjene. Nakon što je Škola u više navrata suorganizirala stručne seminare, već 1965. godine uslijedilo je "...otvaranje studijske grupe za muzički odgoj u okviru izvanrednog studija kod Pedagoške akademije u Čakovcu. Nastavu muzičkog odgoja organizirala je varažd. srednja Muzička škola u Varaždinu, u kojoj se držala nastava iz stručnih predmeta, a nastavu predmeta zajedničkog studija organizirala je Pedagoška akademija u Čakovcu".³⁴ Iz te studijske grupe, koja je postojala do 1977., izniknuo je niz vrijednih glazbenih pedagoga, od kojih neki još uvijek djeluju u školama na području sjeverozapadne Hrvatske. Bio je to vrijedan doprinos u trenutku kada "...u osnovnim školama na teritoriju Republike nedostaje oko 1500 nastavnika muzičkog odgoja. Ako bi se inzistiralo da taj manjak pokriju pedagoške akademije i Muzička akademija u Zagrebu, trebalo bi čekati nekoliko decenija".³⁵

Zanimljiva je činjenica da se nastavni kadar Glazbene škole u Varaždinu već niz godina obnavlja uglavnom iz redova vlastitih bivših učenika. Inspektor prof. J. Zavški konstatira još 1963.: "Dovoljno je spomenuti da od 14 sistematiziranih stručnih nastavnika koji rade na ovoj školi, 12 su bivši učenici ove škole."³⁶ Takva se tradicija zadržala do danas, a u tome se osobito plodnošću istaknula nekolicina glazbenih pedagoga koje valja poimence zabilježiti. Naime, svi današnji profesori violine i viole bivši su učenici nastav-

³³ K. Filić: op. cit., str. 242.-243.

³⁴ K. Filić: op. cit., str. 248.

³⁵ Z. Palčok: op. cit., str. 77.

³⁶ Z. Palčok: op. cit., str. 69.

nika Đure Horvata, a većina današnjih profesora harmonike bivši su učenici prof. Slavka Magdića. Na Odjelu za klavir, orgulje, čembalo i solo-pjevanje, iako službeno u mirovini, i dalje honorarno podučava klavir prof. Olimpija Vojvoda, a veliku većinu ostalih profesora čine upravo njezini bivši učenici te, u mlađoj generaciji, učenici njezinih učenika. Prof. Darija Hreljanović sa svoje tri bivše učenice čini trenutno najbrojniji sastav profesora solo-pjevanja na jednoj hrvatskoj školi. Iz klase prof. Stjepana Srake potekli su svi sadašnji profesori klarineta. Flautu, uz prof. Stjepana Levanića, predaju i dvije njegove bivše učenice, a gitaru, uz prof. Morena Vincekovića, predaje još četiri profesora i nastavnika, od kojih trojica njegovih bivših učenika.

Škola stalno potiče svoje djelatnike na različite oblike stručnog usavršavanja i cjeloživotnog obrazovanja, prvenstveno u vidu sudjelovanja na stručnim seminarima, od kojih mnoge i sama organizira ili suorganizira. Profesori, koji uz rad na Školi pohađaju poslijediplomske studije u Hrvatskoj ili u inozemstvu, ili aktivno koncertiraju, u Školi redovito nailaze na potporu.

3. 7.

Jedan je od osnovnih ciljeva Škole uključivanje što većeg broja učenika u glazbenu poduku. Stoga je Škola u nekoliko navrata uvodila razne popularne vidove nastave. 1960. uvodi se mogućnost pohađanja tzv. narodne škole, u kojoj učenici "...mogu imati samo jedan predmet (tj. učiti samo instrument), (...) a se može upisati svatko bez obzira na uzrast."; iste godine Škola otvara i Opću muzičku školu pri RKUDŽ "Ivo Mikac", a 1966. uspostavlja sličnu suradnju i s RKUD-om "Vilko Jurec".³⁷ Šezdesetih godina 20. stoljeća Škola također otvara niz područnih odjela, kojima obuhvaća, osim Varaždina i okolice, područja Zagorja, Međimurja i Podravine, pa čak i udaljeni Otočac. Većina tih područnih odjela prerasla je u samostalne glazbene škole. Jedini današnji područni odjel, osnovan kao posljednji 1995., djeluje u Lepoglavi.

Devedesete godine 20. stoljeća donijele su novi val proširenja djelatnosti Škole. Glazbena škola u Varaždinu tako je kao prva u Hrvatskoj uvela poduku orgulja kao glavnog predmeta u srednjoj glazbenoj školi, i to "...13. 09. 1993. prema nastavnom planu i programu što ga je priredio akademik Anđelko Klobučar, a verificiralo Ministarstvo prosvjete i športa...".³⁸ Po smrti msgr.

³⁷ Z. Palčok: op. cit., str. 52., 58., 82.

³⁸ Monografija "Glazbena škola u Varaždinu: 170 godina djelovanja", Varaždin, 1998., urednica: Nataša Maričić.

Alojzija Domislovića, ne smije pasti u zaborav da je upravo on, kao ljubitelj i poštovatelj glazbene umjetnosti te pobornik unapređenja crkvene glazbe, bio idejnim začetnikom uvođenja nastave orgulja u Školu. Njegovim organizacijskim sposobnostima ima se zahvaliti ne samo to, što su devedesetih godina sagrađene nove neobarokne orgulje u tadašnjoj Zbornoj crkvi Kaptola čazmansko-varaždinskoga, današnjoj katedrali, nego i sveobuhvatna obnova tog sakralnog objekta te priprema terena za osnivanje Varaždinske biskupije 1997. godine. U kontekstu tih zbivanja uslijedila je donacija orgulja Školi od strane Wolfganga Juliusa Brauna, graditelja katedralnih orgulja te restauratora nekolicine povijesnih orgulja varaždinskog područja. Donirane orgulje postavljene su u velikoj koncertnoj dvorani palače Erdödy, u kojoj se prethodno nalazio Dom JNA te, nakon povlačenja JNA iz Varaždina, Dom Hrvatske vojske. Kao rezultat dvogodišnjih nastojanja ravnatelja Škole prof. Stjepana Srake, palača Erdödy je napokon dana na korištenje Glazbenoj školi nakon što je ona, još od 1985., niz godina proboravila u neprimjerenoj novogradnji. "Prvi nastavnik orgulja, od 1993. do 1996. godine, bio je profesor Mario Penzar, tada docent Muzičke akademije u Zagrebu".³⁹ Prof. Penzar pune je tri godine gotovo svakodnevno putovao iz Zagreba u Varaždin, što je poštovanja vrijedan pothvat jednog sveučilišnog nastavnika i koncertanta. Nakon što je postavio čvrste temelje orguljaške klase, ostavio je dostojne nasljednice u osobama svojih bivših studentica Eve Košir te Natalije Imbrišak, koja klasu s uspjehom vodi do danas.

1993. godine uvodi se i fakultativna nastava čembala za učenike srednje glazbene škole uz glavni predmet klavir ili orgulje. Te godine prof. Višnja Mažuran je pokrenula nastavu čembala na Muzičkoj akademiji u Zagrebu te inicirala istodobni početak nastave i na srednjoškolskoj razini izradivši eksperimentalni nastavni program koji je usvojen u Ministarstvu prosvjete i športa. S obzirom da je u Varaždinu postojao kvalitetan čembalo, korišten uglavnom samo za potrebe Varaždinskih baroknih večeri, Škola se obratila festivalu sa zamolbom za korištenje tog instrumenta u nastavne svrhe, ali je tadašnji ravnatelj festivala Vladimir Kranjčević tu zamolbu odbio. Ubrzo je uslijedila donacija čembala Školi od strane bračnog para Kolb iz Münchena, čime je omogućeno održavanje nastave. Poduku pod vodstvom prof. Dade Ruža pohađalo je do sada desetak učenika, od kojih se nekolicina nastavila baviti čembalom u sklopu visokoškolskih studija u Zagrebu te u inozemstvu.

---

³⁹ op. cit., str. 39.

Tako je nekadašnji Odjel za klavir i solo-pjevanje promijenio ime u Odjel za klavir, orgulje, čembalo i solo-pjevanje. U novitetima, međutim, nije zao-
stao niti Odjel za teoriju glazbe. "Na inicijativu profesora i skladatelja Davora Bobića, a uz svesrdnu podršku ravnatelja profesora Stjepana Srake, Vijeće voditelja odjela donijelo je 1993. godine odluku kojom je Glazbena škola u Varaždinu uvela u svoj plan i program kompoziciju kao fakultativni predmet".⁴⁰ Niz učenika osnovne i srednje glazbene škole s uspjehom je pohađalo ovaj predmet. Brojni učenički radovi nagrađivani su u Hrvatskoj i u inozemstvu, a dvojica učenika upisala su i završila studij kompozicije: Ivan Josip Skender na Muzičkoj akademiji u Zagrebu i Goran Čubrilo na Visokoj školi za glazbu u Grazu.

Suvremeni trendovi u glazbenoj pedagogiji uključuju i poduku u neklasičnim glazbenim stilovima, kao što je jazz. O tradiciji izvođenja tog glazbenog stila u Varaždinu nije mnogo pisano. Poznato je da su u gradu tijekom 20. stoljeća djelovali brojni plesni i zabavni orkestri i sastavi, a prvi ansambl, koji se profesionalno posvetio izvođenju jazza, bila je grupa "Impuls", koja je intenzivno nastupala tijekom osamdesetih godina 20. stoljeća i u čijem su sastavu djelovali pijanist Mario Jajetić, bubnjar Nenad Šimunčić te bas-gitarist Mladen Bregović, sva trojica bivši učenici Glazbene škole u Varaždinu. Devedesetih godina sastav prestaje nastupati, a uslijedit će i prerana smrt dvojice članova. Tradiciju nastavlja "Varaždin Jazz Band", čiju jezgru čine dvojica bivših učenika i potom profesora Glazbene škole u Varaždinu: pijanist Petar Eldan i saksofonist Gordan Perši, koji na Školi pokreću i edukaciju učenika za izvođenje tog glazbenog stila. Tako su na školi povremeno djelovali Dixieland Band i Big Band, a posljednjih godina učenička jazz-grupa pod vodstvom prof. Petra Eldana. U grupi s uspjehom sudjeluju učenici svih odjela škole, a na pojedinim programima ostvaruje se i suradnja s klasičnim ansamblima.

Informatizacija na području glazbe također nije ostala bez odjeka na Glazbenoj školi u Varaždinu pa se posljednjih godina održava fakultativna poduka iz kompjuterske notografije pod vodstvom prof. Andreja Skendera.

S obzirom da hrvatski obrazovni sustav ne predviđa nastavu solo-pjevanja prije srednjoškolskog uzrasta, profesorica solo-pjevanja Sofija Cingula pokrenula je "Malu školu lijepog pjevanja", namijenjenu djeci od predškolskog uzrasta do viših razreda osnovne škole, kako bi im se omogućio blago-

---

⁴⁰ op. cit., str. 9.

vremeni pravilni razvoj vokalnih sposobnosti putem grupne i individualne poduke, te prevencija vokalnih nepravilnosti, koje bi narušile razvoj glasa u starijem uzrastu.

3. 8.

Nakon što je prvo stoljeće svojeg postojanja Glazbena škola provela u svojstvu podstanara u prostorima drugih odgojno-obrazovnih ustanova (iskusovačkog kolegija, pučke škole na Župnom trgu te Gimnazije), od 1936. godine do danas djelovala je u najrazličitijim uvjetima: nakon početka rada u stanovima nastavnika, uslijedilo je useljenje u skućene, higijenski i građevinski neadekvatne prostore, koji su se postupno proširivali, a tek 1985. zamijenjeni su ambiciozno projektiranom novogradnjom, koja se, međutim, pokazala neprimjerenom za potrebe glazbene škole.

Preseljenjem u zgradu Palače Erdödy 2002. godine stekla je Škola optimalne prostorne uvjete, na koje je čekala dugi niz godina. U tijeku je adaptacija dvorišnih prostora, koja se pokazala neophodnom, osobito u kontekstu planiranog prelaska na jednosmjensku nastavu u svim osnovnim i srednjim školama grada i županije.

Stalno upotpunjavanje školskog instrumentarija i opreme stvorilo je osnove za poduku:

- folklornih glazbala: tamburice i harmonike
- klasičnih glazbala: svih, osim harfe
- povijesnih glazbala: čembala i viole da gamba
- kompjuterske notografije.

Zaključno treba navesti i jedan ozbiljan nedostatak, koji zahtijeva što skorije rješenje, a to je nepostojanje školske biblioteke. Literatura, koju Škola posjeduje, broji više od tisuću naslova, razasutih po nototekama pojedinih odjela, te se stalno povećava. Povremeno na Školu pristižu značajne donacije muzikalija, počevši od već spomenute donacije obitelji Leitner iz 1947. pa do obilne donacije njemačke izdavačke kuće "Peters", koja je 1995. pristigla u Hrvatsku te je dopremljena na adrese više glazbenih ustanova. Međutim, nepostojanje školske biblioteke obeshrabrilo je neke potencijalne donatore, a najvećeg je žaljenja vrijedno to, što je profesor Marijan Zuber, upoznat sa situacijom, promijenio svoju prvobitnu odluku da svoju ostavštinu pokloni Školi te ju je povjerio Gradskoj knjižnici i čitaonici "Metel Ožegović". Formiranjem školske biblioteke takve bi se situacije preduhitrile, stvorila bi se

kvalitetna osnova za odgoj pravilnog odnosa prema glazbenoj tiskovini, a praksa masovnog fotokopiranja, ilegalna u zakonodavstvu Europske Unije, kojoj Hrvatska želi pripadati, mogla bi se početi korigirati.

3. 9.

U povijesti glazbenog života Varaždina postoji niz svjedočanstava o tome da upravo suradnja profesionalnih, amaterskih i obrazovnih institucija omogućuje vitalnost kulturnog života u manjoj sredini, te da je značaj te sredine u sklopu nacionalne kulture često određen upravo skladnim funkcioniranjem takve suradnje.

Suradnja glazbene škole i glazbenog amaterizma ukorijenjena je još u povijesnom trenutku samog osnutka Škole. Takva suradnja prisutna je i danas, pogodujući objema stranama. Mnogi učenici odlučuju se na glazbeno obrazovanje upravo nakon što su u amaterskom ansamblu postali svjesni svojih sposobnosti. Visok udio nadarenih polaznika solo-pjevanja i puhačkih instrumenata na Školi dobrim su dijelom rezultat priliva učenika iz stručno vođenih amaterskih i školskih zborova te puhačkih orkestara. Amaterski ansambli, koji usmjeravaju svoje članove u Glazbenu školu, time također profitiraju, stižući obrazovane članove. Osim fluktuacije mladih glazbenika, Škola povremeno surađuje s kvalitetnim amaterskim ansamblima i na području zajedničkog organiziranja i izvođenja koncertnih programa.

U suradnji Škole s drugim odgojno-obrazovnim institucijama, obuhvaćene su ustanove na svim stupnjevima odgojno-obrazovne vertikale, od predškolskog odgoja do akademskog nivoa, a suradnja se odvija na lokalnoj, državnoj i međunarodnoj razini. Škola često priređuje popularne nastupe u vrtićima i osnovnim školama u svrhu obrazovanja najmlađe publike te poticanja interesa za upis u Glazbenu školu, a također sudjeluje i u priredbama lokalnih škola te u razmjeni koncerata s glazbenim školama Hrvatske, Slovenije, Austrije i Njemačke. Suradnja s Muzičkom akademijom u Zagrebu ima dugu tradiciju: "U proljeće 1967. u posjetu varaždinskoj muzičkoj školi došli su studenti i profesori Muzičke akademije iz Zagreba. (...) Poslije povratka u Zagreb iz dekanata Muzičke akademije Muzička škola u Varaždinu primila je pismo..." u kojem je između ostalog stajalo: "Uspjeli ste muzici vratiti dostojanstvo prvorazrednog društvenog faktora".⁴¹ U suradnji s Muzičkom

---

⁴¹ Z. Palčok: op. cit., str. 86.-87. Pismo su potpisali Milo Cipra, dekan, i dr Marijan Koletić, profesor Muzičke akademije u Zagrebu.

akademijom Zagreb do sada je na Školi održano više seminara sveučilišnih profesora te koncertnih gostovanja profesora i studenata, a na temelju održanih preliminarnih razgovora planira se i otvaranje odjela Muzičke akademije Zagreb u Varaždinu. Posljednjih godina zapažena je međunarodna suradnja s profesorima Kraljevske muzičke akademije u Londonu na organizaciji Međunarodne ljetne škole barokne glazbe i plesa "Aestas Musica", koja se redovito održava koncem ljeta od 1996., a od 1999. na Glazbenoj školi u Varaždinu. Pod vodstvom eminentnih profesora, specijaliziranih za povijesno obavještenu interpretaciju, održavaju se desetodnevni tečajevi za gudačke instrumente, čembalo, solo pjevanje, barokni ples, komornu glazbu, zbor i orkestar, koji kulminiraju završnim glazbeno-scenskim projektom svih polaznika i profesora te privlače širok interes publike i stručne javnosti.

Suradnja s profesionalnim glazbenim institucijama započinje pedesetih godina 20. stoljeća: "Mnogi nastavnici koji su tada djelovali na školi, a posebno u njenom duhačkom i gudačkom odjelu, bili su profesionalni članovi kazališnog orkestra, pa su tamo primali i redovite plaće, a u školi radili honorarno. Oni su i svoje naprednije učenike s Muzičke škole uvodili u kazališni orkestar. Tu su nastavnici i učenici zajednički muzicirali. Teorija i praksa izvrsno su se napunjavale".⁴² Ukinućem kazališnog orkestra nestao je kontinuitet te dragocjene prakse. U novonastalim uvjetima, Škola je samo povremeno surađivala s profesionalnim glazbenim institucijama na zajedničkim projektima, u okviru kojih su istaknutiji učenici škole imali prigodu za solistički nastup uz profesionalni orkestar kao što su Zagrebačku filharmoniju, Zagrebački solisti ili Varaždinski komorni orkestar. Školski zborovi imali su prigodu sudjelovati u vokalno-instrumentalnim i glazbeno-scenskim izvedbama uz Zagrebačku filharmoniju, Simfonijski orkestar HRT, Zagrebačke soliste i Varaždinski komorni orkestar, a kao najistaknutiju valja spomenuti scensku izvedbu oratorija J. Bajamontija "Prijenos sv. Dujma" na Varaždinskim baroknim večerima 1999., u kojoj je nastupio školski Mješoviti zbor uz Simfonijski orkestar HRT pod ravnanjem Pavla Dešpalja. Izvedba je osvojila festivalsku nagradu "Ivan Lukačić".

3. 10.

Ciljevi poduke na glazbenoj školi uvelike su usmjereni prema javnom glazbenom izvodilaštvu, kako u smislu obrazovanja budućih glazbenih

---

42 Z. Palčok: op. cit., str. 21.

umjetnika, tako i u smislu osposobljavanja ostalih sudionika, nositelja i konzumenata javnoga glazbenog života. Sa svješću da javna glazbena izvedba predstavlja vrlo složen i zahtjevan čin, Škola nastoji pružiti polaznicima što je moguće više prigoda za stjecanje iskustva u javnom nastupanju. Stoga se organiziraju brojne školske produkcije na raznim nivoima, od onih u sklopu pojedinih klasa i odjela, namijenjenih užem krugu publike, pa do javnih produkcija i koncerata, namijenjenih širem građanstvu. Posljednjih se godina svojom atraktivnošću osobito nametnuo tradicionalni Fašnički koncert, u kojem sudjeluju solisti i ansambli svih odjela Škole, uz njegovanje elemenata glazbeno-scenskog izraza.

Osim vlastitih programa, Škola aktivno sudjeluje i u programima drugih organizatora, počevši od prigodnih nastupa za institucije u lokalnoj samoupravi, privredi, kulturi, prosvjeti, turizmu, sportu ili dobrotvornom radu, pa do zahtjevnijih oblika suradnje. Potonje primjere nalazimo još relativno rano: "Prigodom varaždinskog festivala, 5. VI 1954. veliki i mali zbor Muzičke škole održali su poseban koncert u dvorištu Starog grada..."⁴³ Sljedeća desetljeća donijet će niz samostalnih koncerata, koje je Dječji zbor pod ravnanjem prof. Zuberera održao širom tadašnje Jugoslavije te u inozemstvu. Po umirovljenju prof. Zuberera, tradiciju će nastaviti Djevojački zbor pod vodstvom prof. Vladimira Ščedrova i prof. Dade Ruža. Solisti i ansambli Škole ostvarili su niz uspješnih koncerata u sklopu Varaždinskih baroknih večeri.

Javni nastupi profesora Škole redoviti su u svojstvu korepetitora ili dirigenata školskih ansambala, a povremeno je bilo i drugih oblika javnog eksponiranja. "Direktor škole prof. M. Zuberer založio se za aktiviranje i samih nastavnika kao izvođača na nastupima bilo u nastavničkim izvođačkim tijelima ili u zajedničkom muziciranju u učeničkim ansamblima. Nastavnici su jednoglasno prihvatili ove prijedloge. (sjedn. Nast. zb. – 7. XII 1957)." ⁴⁴ Takva praksa intenzivnije je zaživjela devedesetih godina 20. stoljeća, kad je tadašnji ravnatelj Stjepan Sraka potaknuo održavanje koncerata profesora, od kojih osobito valja istaknuti gostovanje u Ravensburgu u Njemačkoj te koncert u sklopu proslave 170. obljetnice Škole 1997. Profesori Škole također su priređivali profesionalne nastupe u svojstvu solista i komornih glazbenika u organizaciji Varaždinskih baroknih večeri, Salona "Garestin" i Koncertnog ureda Varaždin.

⁴³ Z. Palčok: op. cit., str. 25.

⁴⁴ Z. Palčok: op. cit., str. 44.-45.

Tijekom niza godina kontinuiranog rada, Školi te njezinim istaknutim profesorima i ansamblima uručivana su brojna vrijedna priznanja s raznih strana, počevši od nagrada od strane lokalne samouprave, strukovnih udruga i kulturnih institucija, pa do najviših državnih odličja.

4. GLAZBENA ŠKOLA U SVJETLU PROŠLIH I BUDUĆIH GLAZBENIH NASTOJANJA

Glazbena škola, djelujući na temelju navedenih segmenata, mogla je doista biti nositeljicom kontinuiteta glazbenog života Varaždina u vremenima, koja nisu uvijek bila sklona kulturnim ustanovama, što je našlo svoj odraz i u nedostatku kontinuiteta gotovo svih ostalih glazbenih institucija grada. Tim institucijama neka na ovom mjestu bude posvećeno kratko razmatranje, kako iz poštovanja prema njihovu doprinosu, tako i za ilustraciju poteškoća u borbi za opstanak glazbenog života, usred kojih se Glazbena škola uspjela izboriti za svoje mjesto.

Kao najzanimljiviji primjer možemo navesti pjevačka društva, čije je zlatno doba između dva svjetska rata smjenilo teško ratno razdoblje, u kojem je razoreno Akademsko pjevačko društvo "Tomislav", najkvalitetnije u povijesti Varaždina, dok je poslijeratno razdoblje uklonilo s glazbene scene sva pjevačka društva građanske ili vjerske orijentacije, te su tako utihnula zauvijek pjevačka društva "Vila", "Vijenac" i "Sv. Nikola", a privremeno i zbor "Zanatlijac", koji je u dva navrata obnavljan te je danas jedini preostali građanski amaterski zbor, a djeluje u okviru Obrtničkoga glazbenog društva. Od zborova radničkih kulturno-umjetničkih društava, neki nisu uspjeli trajnije zaživjeti na glazbenoj sceni (RKUD "Ivo Mikac" i OKUD "Milica Pavlić-Kata"); zbor RKUD-a "Vilko Jurec", iako kvalitetan, u više je navrata osnovan i ukidan, a mješoviti zbor RKUD-a "Sloboda" tijekom svojeg je dugotrajnog kontinuiranog postojanja doživljavao izrazite oscilacije u kvaliteti i kvantiteti. Danas taj zbor više ne postoji, a u sklopu Društva djelovao je posljednjih deset godina Djevojački zbor "Millenium", sastavljen od učenica, sadašnjih i bivših, varaždinske Šeste osnovne škole, no i taj se zbor ove godine izdvojio u samostalnu udrugu. Dva pokušaja da se poslije Drugog svjetskog rata oživi građanska zbarska tradicija (Pjevačko društvo "Vatroslav Jagić", 1947., te Mješoviti zbor ogranka Matice hrvatske "Ivan Padovec", 1971.), nemilošću politike osuđena su na propast, iako su bila utemeljena na vrijednim umjetničkim nastojanjima.

Kratkog je vijeka bilo i "Društvo prijatelja muzike", čija je osnivačka skupština održana "...7. II 1954. u klubu Kulturnih radnika, na kojoj je predsjednikom izabran prof. Krešimir Filić, tajnikom Teodor Romanić (...). Ovo je novo ustrojeno društvo preuzelo na sebe dužnost rukovođenja našim muzičkim životom te se povezalo s gradskim kazalištem i koncertnom poslovnicom u Zagrebu, da se za svaku sezonu utvrde glazbeni nastupi i uvedu abonamani za muzičke priredbe. Ta su nastojanja za stanovito vrijeme urodila dosta povoljnim rezultatima, da i oni polako zamru".⁴⁵

Samo dva godišta uspio se održati "Varaždinski festival" (1954., 1955.) "...koji je uspjelo ostvariti saradnjom Gradskog muzeja, Narodnog kazališta "August Cesarec", Muzičke škole te pjevačkog društva "Vatroslav Jagić". Odbor se sastojao od nekoliko lica, koja su velikom ljubavlju organizirala čitav rad, a to bijahu: prof. Tomislav Miškulin, prof. Krešimir Filić, prof. Marijan Zuber, dirigent Teodor Romanić te kazališni ravnatelj Franjo Vukalović i glumac Milan Drašković. (...) Moralni i materijalni uspjeh te značajne sasvim domaće priredbe bio je potpun, iako su neki kritikanti nastojali umanjiti njegovo značenje".⁴⁶ "Uspjeh II varažd. festivala bio je, uglavnom, na lijepoj visini, premda je zaostajao za prvim u materijalnom pogledu".⁴⁷ Jedan od pokretača "Varaždinskog festivala" pedesetih godina, prof. Marijan Zuber, ravnatelj Glazbene škole, pojavit će se desetak godina kasnije kao jedan od inicijatora festivala "Varaždinskih baroknih večeri", koji se uspio održati i intenzivno razvijati od 1971. godine do danas.

1962. godine pojavljuje se u ulozi organizatora koncerata Muzička omladina, koja će također kontinuirano djelovati sve do danas, kad je poznata pod nazivom Hrvatska glazbena mladež. Ne možemo zanemariti podatak da je osnutak Muzičke omladine u Varaždinu uslijedio u istoj sezoni, u kojoj je ukinut Gradski orkestar, te se pojavila potreba za popunjavanjem velike praznine u glazbenom životu grada. Muzička omladina je u sklopu svojih brojnih koncertnih sezona priredila niz vrijednih i zanimljivih koncertnih gostovanja te rado pružala priliku za nastup mladim varaždinskim glazbenicima. Međutim, nijedna od institucija, koje su od tada do danas djelovale na području kulture, nije uspjela Varaždinu vratiti onu kvalitetu, koju je grad imao u svojem stalnom domicilnom orkestru. Varaždinski komorni orkestar,

---

⁴⁵ K. Filić: op. cit., str.117.

⁴⁶ K. Filić: op. cit., str.118.

⁴⁷ K. Filić: op. cit., str.120.

iako od 1993. u Varaždinu održava svoj stalni koncertni ciklus, nije stacioniran u Varaždinu. Iako se sastoji pretežno od varaždinskih đaka, oni su većinom zaposlenici profesionalnih orkestara Zagreba i Maribora.

Obnova stalnog profesionalnog orkestra i glazbeno-scenske djelatnosti u varaždinskom kazalištu predstavlja još uvijek veliki dug varaždinskoj kulturi, a započelo je već peto desetljeće odgađanja povrata tog duga. Također, traje već četvrto desetljeće od prvih planova za prerastanje Glazbene škole u Varaždinu u visokoškolsku ustanovu, što je zamišljeno još 1971. u okviru sustavne inicijative za podizanje triju viših i dviju srednjih škola (Glazbene i Vrtlarske) na visokoškolsku razinu.⁴⁸ Dok su sve tri više škole uspjele ostvariti planirano, obje srednje su u tome zaostale, a pretekla ih je treća, Elektrostrojarska škola, koja je stekla visokoškolski status u sklopu novoosnovanog Varaždinskog veleučilišta. Iz stalno prisutnih rasprava o formi i sadržaju budućeg visokoškolskog studija glazbe proizlazi nekoliko mogućih puteva te je pitanje pravilnog odabira vrlo delikatno i još uvijek otvoreno.

SAŽETAK

GLAZBENA ŠKOLA U VARAŽDINU KAO NOSITELJICA KONTINUITETA GLAZBENOG ŽIVOTA GRADA U POSLJEDNJEM RAZDOBLJU SVOJEG DJELOVANJA (1936.-2008.)

Glazbena škola u Varaždinu, od svojeg osnutka 1828. godine, u pet je navrata prekidala s radom te nastavljala, mijenjajući pri tom najrazličitije organizacijske oblike: od segmenta građanske udruge do ustanove lokalne samouprave te od poduzetničkog udruživanja privatnih učitelja glazbe do statusa državne škole.

U posljednjem razdoblju svojeg rada, od 1936. godine, Škola je bila jedinom glazbenom institucijom grada, koja je od tada do danas očuvala kontinuitet, koji je bio narušen u svim drugim glazbenim institucijama, počevši od amaterskih društava pa do profesionalnih orkestralnih i glazbeno-scenskih ansambala. Među osobama, zaslužnim za očuvanje kontinuiteta Škole, ističu se: Marija Šanjek, Krešimir Filić, Anka Stöhr, Otilija Petrony-Kaderžavek, Josip Vrhovski i Marijan Zuber. Segmenti rada, na kojima se temelji očuvanje kontinuiteta, mogu se navesti u deset točaka:

1. masovnost u najmlađem uzrastu polaznika
2. zastupljenost teoretske i praktičke nastave

⁴⁸ O pojedinostima tog projekta piše grupa autora u časopisu "Hrvatsko sveučilište" Sveučilišta u Zagrebu, br. 10, 1971.

3. zastupljenost klasičnih i folklornih glazbala
4. kvalitetno njegovanje skupnog muziciranja
5. briga za razvoj nadarenih učenika
6. briga za kvalitetu, obnavljanje i usavršavanje nastavnoga kadra
7. obogaćivanje djelatnosti Škole inovativnim sadržajima
8. unapređenje materijalnih i prostornih uvjeta te školske opreme
9. suradnja s drugim školama, amaterskim udrugama i profesionalnim glazbenicima
10. sudjelovanje u javnom kulturnom životu zajednice.

Škola danas broji 645 učenika iz grada Varaždina, Varaždinske županije te još nekoliko županija sjeverne Hrvatske, čime uspješno vrši misiju središnje glazbeno-obrazovne ustanove tog dijela države te izvorišta stručnih djelatnika u glazbenom profesionalizmu, amaterizmu i obrazovanju, koji danas uspješno rade širom Hrvatske te u inozemstvu. Sa stalnom sviješću da kontinuitet izrasta iz razvoja, Škola će nastojati ostvariti i svoje buduće ciljeve, među kojima se ističe potreba formiranja središnje školske biblioteke, doprinosa obnovi profesionalnog orkestra i glazbeno-scenskog ansambla, ukinutog 1963., te napredovanja u status visokoškolske ustanove, zacrtanog još u razvojnim planovima iz 1971., kao i sve one ciljeve, koji će iz kreativnih procesa rada Škole tek proizaći.

Ključne riječi: Glazbena škola u Varaždinu; masovnost i izvrsnost; instrumenti; pjevanje i glazbena teorija; klasična i folklorna glazbala; skupno muziciranje; nastavno osoblje; inovativni sadržaji; materijalni i prostorni uvjeti i oprema; profesionalizam; amaterizam i obrazovanje; glazbeni život Varaždina; visokoškolski studij glazbe.

SUMMARY

VARAŽDIN MUSIC SCHOOL AS THE LEADER OF CONTINUOUS MUSIC LIFE IN THE CITY IN THE LAST PERIOD OF ITS OPERATION (1936 TO 2008)

Since its foundation in 1828, the Varaždin Music School has interrupted and resumed its operation five times, always changing its organizational structure from the civil society to local government institutions, and from entrepreneurial collaboration of private music teachers to the state school.

In the last period of its operation starting in 1936, the School has been the only music institution in the city which has preserved its continuity until today. Such continuity was interrupted in all the other music institutions, like amateur societies, professional orchestras and music and stage groups. Those especially meritorious for preserving the continuity of the School are: Marija Šanjek, Kre-

šimir Filić, Anka Stöhr, Otilija Petrony-Kaderžavek, Josip Vrhovski and Marijan Zuber. Segments of work which this continuity was based on can be presented in ten points:

1. Mass engagement of the youngest pupils
2. Theoretic and practical teaching
3. Classical and folk ensembles
4. High quality group music making
5. Supporting development of talented students
6. Ensuring high quality, recruitment and professional training of
7. Upgrading of school activities by introducing innovative facilities
8. Upgrading of material and space conditions and school equipment
9. Cooperation with other schools, amateur societies and professional musicians
10. Participation in public cultural life of the community

Today, the school has 645 students from the city of Varaždin, the Varaždin county and several other counties of Northern Croatia, by which its mission of the central music and educational institution of this part of Croatia and the source of professional workers in the area of music professionalism, amateur music and education who develop their careers in Croatia and abroad has been successfully fulfilled. Always aware that continuity results from development, the School shall try to realize its future goals, these in particular being the establishment of the central school library, renewal of the music and stage groups closed in 1963, and its upgrading into an institution of higher education, set in the 1971 Development Plans. In addition, all other plans resulting from creative processes of the School are also to be pursued.

Keywords: Varaždinu Music School; mass education and excellence; instruments; singing and music theory; classic and folklore instruments; group music making; faculty; innovative contents; material conditions and premises; equipment; professionalism; amateurism and education; Varaždin music life; tertiary level musical studies.